

Slovenska literarna veda na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (1919–2019)

Janko Kos

Ko poskušamo umestiti slovensko literarno vedo v prostor in čas Filozofske fakultete v letih 1919–2019, zadenemo na vrsto odprtih vprašanj. Prvo sprašuje o tem, zakaj govoriti o slovenski literarni vedi kot nečem posebnem, ne pa o literarni vedi nasploh. Odgovor bo seveda ta, da so v Evropi vse literarne vede nekaj posebnega in med sabo različne, vsaka s svojimi nacionalnimi značilnostmi; nemška se razlikuje od francoske, italijanska od ruske ali poljske. Literarna veda na Slovenskem ne more biti izjema, zato je slovenska, z značilnostmi, ki jo ločijo od drugih.

Zahtevnejše je vprašanje, v čem je njena specifičnost in kaj je tisto, kar jo v posebnem pomenu napravlja za slovensko. Priročen odgovor bi bil, da sodi vanjo vse tisto, kar je literarnovednega napisano in objavljeno v slovenskem jeziku. To je lahko seveda pravilo, vendar z izjemami, ki ga močno relativizirajo. Dejstvo je, da so Matija Čop, Matija Murko, France Kidrič, Ivan Prijatelj ali pa Anton Slodnjak objavili dela, napisana v nemščini ali srbohrvaščini, ki so gotovo pomemben del slovenske literarne vede. Jezik še ne more biti merilo za njeno slovenskost, saj je čisto mogoče, da bi neslovenski avtor svoje delo sestavil v slovenščini, pa to vseeno ne bi bil zadosten razlog, da bi ga šteli v slovensko literarno vedo.

Podobna in še večja je težava z domnevo, da vanjo sodi vse, kar razpravlja o slovenski književnosti, ne pa o kakšni drugi literaturi. Ugovora zoper takšno določilo sta vsaj dva. Slovensko književnost so v zadnjih sto letih obravnavali številni tuji literarni zgodovinarji, interpreti ali esejisti – v Ameriki Henry Cooper, v Franciji Lucien Tesnière, v Italiji Bartolomeo Calvi in Luigi Salvini, v Nemčiji Peter Scherber in Gerhard Giesemann, od bosanskih Juraj Martinović, od ruskih Aleksander Vasiljevič Isačenko, Jekaterina Ivanovna Rjabova in Maja Ilinična Ryžova, od čeških Frank Wollman, od poljskih Božena Tokarz, da ne omenjam številnih drugih. Njihova dela so v mnogih primerih pomemben prispevek k razumevanju in razlagi slovenske književnosti, ampak jih kljub tej predmetni navezavi ne moremo imeti za slovensko literarno vedo. Dejansko prihajajo iz drugih literarnih ved.

Določitev slovenske literarne vede zgolj iz slovenske književnosti se zdi problematična še z druge strani. Cela vrsta osrednjih slovenistov in komparativistov pa še predstavnikov drugih ved se je posvečala razlagi mnogih evropskih literatur, tako že Murko in Prijatelj, za njima še posebej Anton Ocvirk in Dušan Pirjevec, in tu so še Jakob Kelemina, Stanko Leben ali pa Primož Simoniti. Večina njihovih del je takšna, da jih moramo imeti za del slovenske literarne vede, to pa zato, ker je njihova izvirnost ravno v posebnem razmerju do slovenske ali pa neslovenske literature, v pristopu, ki ga ni mogoče izvajati iz nobene druge literarne vede in je torej izključno posebnost slovenske.

Odgovor na vprašanje o tem, kaj določa to vedo in je njena specifičnost, bo torej ta, da to ni samo jezik, v katerem se izraža, in tudi ne samo rojstno okolje avtorjev ali pa dejstvo, da se posvečajo predvsem in samo slovenski literaturi, ampak moramo njeno nacionalno opredeljenost videti v posebni perspektivi, iz katere razume in razlaga literarne pojave, bodisi slovenske ali neslovenske. Ta perspektiva je seveda določena s slovensko duhovno, kulturno in socialno tradicijo, iz katere slovenska literarna veda nujno izhaja. To je razlog, da vanjo ni mogoče šteti del neslovenskih slavistov in komparativistov, ki se posvečajo slovenski književnosti, a izhajajo iz drugačnih tradicij in je zato njihova perspektiva v literarno raziskovanje drugačna od slovenske literarne vede, ki je prava nacionalna veda, naravnana k slovenski književnosti in na široko odprta k drugim literaturam.

V tem obsegu in pomenu je treba razumeti vlogo, ki jo je dobila v okviru komaj ustanovljene Filozofske fakultete v l. 1919. Za sabo je v tem času imela

že več desetletij počasnega in negotovega, vendar sklenjenega razvoja, če za njen začetek prepoznamo približno l. 1819, ko se je Matija Čop začel posvečati sistematičnemu in že strogo znanstvenemu preučevanju evropskih literatur in čez deset let tudi slovenske. Od Čopa do generacije, ki je slovensko literarno vedo l. 1919 povedla na Filozofsko fakulteto, se je v njenem razvoju zvrstila vrsta osebnosti, ki so vsaka po svoje širile njeno problemsko območje – Ivan Macun, Josip Marn, Anton Janežič, Fran Levstik, Josip Stritar, Fran Levec, Julij Kleinmayr, Karel Štrekelj, Karel Glaser, Matija Murko in prav nazadnje, tik pred vstopom v fakultetno sestavo, Ivan Grafenauer, Ivan Prijatelj in France Kidrič. S temi imeni je povezan razmah posameznih disciplin, ki sestavljajo literarno vedo v pravem pomenu besede. V prvih stotih letih je doživela razmah literarna zgodovina z biografiko in bibliografiko od Čopa do Kidriča, v skromnejši obliki literarna teorija od Macuna, Levstika in Levca do Josipa Puntarja in Avgusta Žigona, ob prvih znamenitih primerih literarne interpretacije s Stritarjevo Prešerna in Prijateljevo Murna pa že tudi prvi poskusi literarnovedne metodologije s Prijateljem.

S prehodom na fakulteto se je spremenila zunanja organizacija slovenske literarne vede, ki pa ni bila samo formalna, ampak tudi vsebinska. Iz nekdanje napol zasebne oblike znanstvenega dela se je spremenila v javno dejavnost institucije, razdelila se je v oddelke in seminarje, vsem na čelu slavistika in slovenistika s primerjalno književnostjo, ob teh pa še seminarji zgodovine, klasične filologije, romanistike in germanistike, umetnostne zgodovine, filozofije, psihologije in sociologije, kjer je ob temeljnem delu teh strok prihajalo do pomembnih posegov v literarno vedo ali vsaj do povezav z njenimi problemi. Slovenska literarna veda je iz teh fakultetnih stikov sprejemala zlasti v zadnjih desetletjih spodbude, ki so jo tematsko in metodološko širile prek tradicionalnih okvirov. To velja zlasti za njene stike z lingvistiko in umetnostno zgodovino, pa tudi s filozofijo in sociologijo. Toda institucionalizacija je spreminjala tudi njen zunanji položaj. Kot del osrednje slovenske univerze je s svojimi oddelki lahko stopala v mednarodne zveze s sorodnimi oddelki in strokami, šele s tem je slovenska literarna veda dosegla mednarodni značaj in veljavo. To se ji je dogajalo v okvirih evropske in ameriške slavistike, pa tudi primerjalne književnosti in vzporednih mednarodnih povezav klasične filologije, anglistike, romanistike, nemcistike, filozofije ali pa sociologije.

Za razvoj slovenske literarne vede v stotih letih njenega fakultetnega obstoja je bila odločilna menjava generacij, ki so postale nosilke kontinuitete pa tudi sprememb v konceptih in metodah, ki so bile za ta razvoj nujne. Izhodišče so ji postavile generacije, rojene pred letom 1900 in literarnoznanstveno že izoblikovane – na slavistiki in komparativistiki Ivan Prijatelj in France Kidrič, na umetnostni zgodovini Izidor Cankar, na germanistiki Jakob Kelemina, med zunajfakultetnimi Ivan Grafenauer, Avgust Žigon in Josip Puntar ali pa Anton Sovre. Sledila jim je močna generacija rojenih v prvem desetletju na prelomu stoletja – Anton Slodnjak, Mirko Rupel, Marja Boršnik in Anton Ocvirk, Stanko Leben na romanistiki, Bratko Krefc na rusistiki in Stanko Škerlj na italijanistiki. Tem fakultetnim učiteljem je po drugi svetovni vojni sledilo več zaporednih generacij, rojenih med 1920 in 1940 – na slovenistiki Franc Zadavec, Boris Paternu, Matjaž Kmecl in Helga Glušič, na primerjalni književnosti Dušan Pirjevec, Evald Koren, Janko Kos in Lado Kralj, na srbohrvatistiki Janez Rotar, na rusistiki Vera Brnčič in Aleksander Skaza, na klasični filologiji Kajetan Gantar in Primož Simoniti, na romanistiki Andrej Capuder in Niko Košir, na germanistiki Anton Janko, na anglistiki Janez Stanonik, Mirko Jurak in Meta Grosman, na filozofiji Tine Hribar. Tudi ti so tako ali drugače ob svoji temeljni stroki prispevali delež k slovenski literarni vedi. Na tej podlagi, z novimi tematskimi in metodološkimi premiki so jim sledile generacije, rojene v prvih povojnih desetletjih in vse do slovenske osamosvojitve. V l. 2019, ko mineva sto let, odkar se je slovenska literarna veda umestila na Filozofsko fakulteto, so te generacije živa podlaga njenega današnjega položaja, po obsegu močno razširjenega, po usmeritvah močno diferenciranega, ustrezno novim tokovom ne samo v evropski literarni vedi, ampak širše v svetovni humanistiki.

Imenom, ki predstavljajo predavateljsko zasedbo v fakultetnem okviru, je za boljše razumevanje slovenske literarne vede treba prišteti imena tistih, ki iz različnih razlogov niso prišli na ta predavateljska mesta, so pa izšli iz »šole« fakultetnih učiteljev in nato prevzemali dela na drugih slovenskih ali neslovenskih univerzah, na inštitutih v Ljubljani, Mariboru in Kopru. S tem se potrjuje, da je bila Filozofska fakulteta ves čas svojega obstoja matično središče slovenske literarne vede in izhodišče za druga središča njene raziskovalne dejavnosti, ki se v zadnjih desetletjih polagoma osamosvajajo, na sebi pa vendarle ohranjajo sledove stoletne tradicije. Med takšna imena sodijo Alfonz Gspan, Lino Legiša,

Niko Kuret, Joža Mahnič, Fran Petre, France Bernik, Marjana Kobe, Štefan Barbarič, France Pibernik, Taras Kermauner, Majda Stanovnik, Vlasta Pacheiner, Jože Pogačnik, Gregor Kocijan in vse do mlajših, od starejših pa že Ivan Grafenauer in France Koblar, ki nista izšla iz ljubljanske, ampak iz dunajske »šole«, podobno kot njuna sodobnika Prijatelj in Kidrič, vendar s to razliko, da nista postala predavatelja naše fakultete.

Bolj kot pregled teh generacij in imen je za razvoj slovenske literarne vede na Filozofski fakulteti in od nje odvisnih institucijah pomembno vedeti, kako so se v njenih okvirih razvijale klasične discipline, ki so za tradicionalno ali pa moderno literarno vedo še zmeraj osrednje. To je predvsem literarna zgodovina, ki jo je vrsta avtorjev ustvarjala bodisi kot celostno sintezo (Kidrič, Slodnjak, Pogačnik, Zadavec, Kos) bodisi kot oris posameznih obdobij in avtorjev (Prijatelj, Rupel, Gspan, Legiša, Marja Boršnik, Pirjevec, Bernik, Paternu, Kmecl, Pibernik, Kermauner, Kos idr.). Obnjo je polagoma stopala literarna teorija (Prijatelj, Ocvirk, Pirjevec, Kmecl, Kos). Še močneje se je razmahnila literarna interpretacija kot samostojna oblika razumevanja in razlaganja literarnih del, v razponu številnih različic od formalno-estetskih do filozofskih (Izidor Cankar, Bernik, Paternu, Pirjevec, Kos, Kermauner, Hribar idr.). Nova disciplina je po l. 1919 s Prijateljem postala metodologija literarne vede, tj. njena teorija in zgodovina (Ocvirk, Pirjevec, Kos, Darko Dolinar), ki se ji intenzivno posvečajo mlajše generacije.

V okviru teh disciplin so se v teh sto letih dogajale razvojne spremembe, ki jih smemo opisati kot vsebinsko širitev predmetnega področja, s katerim se ukvarja slovenska literarna veda, in kot širitev metodologije, ki jo uporablja v svojih raziskavah.

Širitev vsebin je potekala na različnih ravneh. Medtem ko je bila tradicionalna slovenska literarna veda skoraj izključno namenjena literarni ustvarjalnosti v slovenskem jeziku, se je polagoma uveljavilo prepričanje, da je vanjo treba umestiti tudi drugojezično (latinsko, nemško, italijansko, hrvaško) literarno dejavnost, kolikor je nastajala znotraj tradicionalnih slovenskih dežel (Trubar, Dalmatin, Schönleben, Valvasor, Žiga Herberstein) ali pa bila delo novejših slovenskih avtorjev (Linhart, Prešeren, Vraz, Stritar, Zofka Kvedrova idr.). V tej smeri sta slovensko literarno vedo dopolnjevala Slodnjak in Pogačnik, ob njiju Simoniti in vrsta mlajših raziskovalcev, zlasti teh, ki so za obdobja poznega srednjega veka,

humanizma in baroka ob slovensko pišoče postavili kot enakovredne avtorje, pišoče v latinskem in nemškem jeziku.

Posebno področje, ki je šele v zadnjih desetletjih dobilo legitimen prostor v literarnozgodovinskem in teoretskem raziskovanju, je t. i. žanrska literatura, včasih imenovana trivialna, čeprav neupravičeno, saj so zvrsti ljubezenskih, časovno aktualnih, moralističnih in kriminalnih pripovedi pogosto izdelane literarno spretno. Eden od razlogov za to razširitev je opazen porast takšne literature in njena primerljivost s tujo knjigotrško uspešnostjo. Ker so te raziskave povezane s sociološkimi uvidi, so eden od razlogov za razmah literarne sociologije, ki jo lahko imamo za del slovenske literarne vede, lahko pa jo kot stransko vejo prepustimo obči sociologiji.

Enak ali celo večji je bil delež, ki so ga v slovenski literarni vedi zadnjih desetletij in ki se bo v bodoče še povečeval, dobile polliterarne ali že kar neliterarne zvrsti. Mednje sodijo filozofska in zgodovinopisna besedila, pa tudi poljudnejše biografije in avtobiografije, potopisi in reportaže. To področje še čaka na ustrezno razlago s stališča literarne teorije, ki mora najti argumente, s katerimi ga je mogoče vključiti v literaturo in s tem v slovensko literarno vedo.

Posebno in že kar vidno mesto dobiva v nji feministično razlaganje literature, predvsem t. i. »ženske« pisave in njenih razlik z »moško«. Ker gre za mejno področje z »gender studies«, se s tem slovenska literarna veda odpira vprašanjem literarne sociologije in še bolj literarne psihologije oziroma psihoanalize. Zanimanje, ki ga zbuja tovrstna tematika, obeta širitev slovenske literarne vede v to smer, seveda s primerno kritično pozornostjo za probleme, ki segajo prek same literature.

Bolj tradicionalna je povezava slovenske literarne vede z etnologijo prek raziskovanja ljudskega slovstva ali slovstvene folklore. Odkar so ji položili temelje Karel Štrekelj, Matija Murko in Ivan Grafenauer, se je razvijala večidel zunaj fakultetnega študija, vendar ni zato nič manj eno od osrednjih področij slovenske literarne vede, povezane z etnologijo in etnomuzikologijo.

Zelo novo je raziskovanje otroške oziroma mladinske književnosti, ki jo sicer lahko kot posebno zvrst štejemo v žanrsko literaturo. Prav zaradi svoje posebnosti je zadnja desetletja doživela primerno zgodovinsko in teoretsko pozornost. S tem v zvezi je najbrž dejstvo, da se je v okviru slovenske literarne vede razvila v posebno disciplino književna didaktika. S tem se približuje pedagoškim vedam,

toda njeno izhodišče so seveda vprašanja, ki sodijo s svojimi posebnostmi v literarno zgodovino in teorijo.

Najopaznejša širitev, ki vpliva na razvoj slovenske literarne vede v zadnjih desetletjih, je vendarle izrazita usmeritev k sodobni slovenski pa tudi evropski literaturi. Kot dopolnitev večjih književnozgodovinskih pregledov je dobila svoje mesto že v Grafenauerjevi *Kratki zgodovini slovenskega slovstva* (1920) in v Slodnjakovem *Pregledu slovenskega slovstva* (1934). V samostojno raziskovalno področje so jo izoblikovale šele mlajše generacije slovenistov, komparativistov in drugih.

Vzporedno z vsebinsko širitvijo je v razvoju slovenske literarne vede potekala modernizacija njenih raziskovalnih metod. V 19. stoletju je nastala iz preizkušenih metod filologije, njene bibliografike, biografike in tekstne kritike, in ta podlaga ji je ostala kot nepogrešljiv del raziskav vse do našega časa. Proti koncu 19. stoletja jo je vase povzel pozitivizem, ki je nato odločilno zaznamoval njen prehod na Filozofsko fakulteto. Prijatelj in Kidrič sta pozitivistične postopke vgradila v svoja osrednja dela, iz njune »šole« so prešli na generacijo njenih naslednikov. V različnih izpeljavah se pozitivizem ohranja v literarnozgodovinskih raziskavah zadnjih generacij, tako da še zmeraj lahko velja za osrednjo metodologijo slovenske literarne vede, čeprav pogosto spojen z drugačnimi, tudi najmodernejšimi pristopi k literaturi.

Duhovna zgodovina je s svojo drugačno, pozitivizmu pogosto nasprotno metodologijo vplivala na slovensko literarno vedo že v prvih fakultetnih generacijah, njene zametke je najti pri Prijatelju in nato pri zgodnjem Slodnjaku, vendar je do njenega pravega razmaha prišlo šele po drugi svetovni vojni. Izšla je iz filozofskih vplivov od Hegla in Husserla do Sartra in Heideggerja, kar pomeni, da se je oblikovala s pomočjo hermenevtike, fenomenologije, filozofije eksistence in eksistencializma. To je razlog za njeno precejšnjo raznovrstnost pri Pirjevcu, Kosu ali Hribarju.

Vzporedno z duhovno zgodovino je v metodologijo slovenske literarne vede prehajal marksizem, kar pa je naravno, saj je njegov prvotni izvor prav tako v heglovski filozofiji zgodovine in umetnosti. V raziskave slovenske literature je stopal najprej kot klasični marksizem s pretežno sociološko analizo družbenozgodovinskega konteksta, ki naj določa literaturo. Do večjega razmaha je ta metodologija prišla šele z nastopom neomarksizma, ki usmerja

precejšen del mlajših raziskovalcev. V njegovih postopkih se tradicionalna ideološka analiza literature naslanja na pojme strukturalnega jezikoslovja in psihoanalize, deloma ga oplaja postopek »dekonstrukcije«, ki prihaja iz filozofskega poststrukturalizma in ga praviloma uporabljajo tudi drugačne metodološke usmeritve.

Neomarksistični smeri je blizu feministični tip literarne vede, ker povezuje socialnopolitično analizo položaja žensk v literaturi s psihoanalizo.

Posebno smer metodoloških premikov je mogoče videti v neopozitivizmu, ki obnavlja znanstvenost starega pozitivizma na strogo formalni in logični ravni, ne več po zgledu naravoslovnih znanosti, ampak s pomočjo pojmov informacijske estetike ali pa sistemske teorije, vendar ne zmeraj v čisti obliki teh modelov, ampak praviloma v naslonitvi na ideološkokritično perspektivo, kot jo uvaja v literarno vedo neomarksizem.

Metodološka refleksija, kot jo slovenska literarna veda pozna zadnja desetletja, se je med drugim morala posvetiti vprašanju o znanstvenosti svojih raziskav in v zvezi s tem o razmerju med znanostjo in ideologijo, značilnem za vse humanistične vede. Ob teh vprašanjih se je v njenih vrstah oblikovalo vsaj dvoje različnih stališč. Prvo je izoblikovalo zahtevo, da mora literarna veda izločiti iz svojih raziskav vse tisto, kar je v njih neempirično, filozofsko in ideološko, da bi s tem postala čista znanost. Ta težnja se je v slovenski literarni vedi uveljavila v dveh različnih oblikah: starejši pozitivizem jo je razumel kot uveljavljanje empirične indukcije dejstev, medtem ko novejši neopozitivizem išče znanstvenost na ravni sistema znakov, jezika, pojmov, logičnih povezav teh elementov med sabo in šele nato z referenti v stvarnosti. V obeh primerih ostaja odprt problem vrednotenja, brez katerega literatura ne more postati trdno postavljen predmet raziskav. Zato se težnja k čisti znanstvenosti nehote povezuje z enim od možnih ideoloških modelov.

Nasprotno stališče izhaja iz spoznanja, da more literarna veda postati znanstvena, kolikor je to v okviru njene posebne predmetnosti mogoče, s pomočjo formalno analitičnih in empiričnih pristopov. Ker pa literatura po svoji naravi ne ustreza zgolj empirično logičnim metodam, se mora znanstvenost opreti na hermenevtične pristope, ki jo odpirajo filozofskim uvidom in vrednostni refleksiji, s tem pa stopajo vanjo takšni ali drugačni ideološki modeli. Zgodovina slovenske literarne vede potrjuje, da so v njenem razvoju že pred l. 1919 in nato

v njenem stoletnem fakultetnem obdobju igrale ideologije precejšnjo vlogo, ki je ta razvoj ne samo včasih zavirala, ampak pogosto usmerjala k novim problemskim sklopom in rešitvam. Sicer se pa ta pogled na znanstveno in ideološko naravo slovenske literarne vede lahko sklicuje na dejstvo, da je kot nacionalna veda nastala prav iz nacionalne ideologije slovenstva in bi brez te ne mogla smiselno obstati.

Sklep, ki ga je mogoče izreči na podlagi tega splošnega pregleda, je po vsem tem lahko samo ta, da se je slovenska literarna veda na Filozofski fakulteti razvijala v smeri izrazitega pluralizma raziskovalnih področij in metodologij. Njihov soobstoj ne more potekati v medsebojnem izključevanju, kot bi ga želela metodološki dogmatizem oziroma fundamentalizem, ampak v smeri njihovega povezovanja v raznovrstno, bolj ali manj integrirano celoto.

Literatura

- Dolinar, D., *Pozitivizem v literarni vedi*, Ljubljana 1978.
- Dolinar, D., *Hermenevtika in literarna veda*, Ljubljana 1991.
- Dolinar, D., pod geslom: Literarna teorija, *Enciklopedija Slovenije. Zvezek 6 (Krek-Marij)* (ur. Javornik, M. idr.), Ljubljana 1992, str. 205–207.
- Dolinar, D., pod geslom: Literarna veda, *Enciklopedija Slovenije. Zvezek 6 (Krek-Marij)* (ur. Javornik, M. idr.), Ljubljana 1992, str. 207–208.
- Dolinar, D., pod geslom: Literarna zgodovina, *Enciklopedija Slovenije. Zvezek 6 (Krek-Marij)* (ur. Javornik, M. idr.), Ljubljana 1992, str. 208–210.
- Dolinar, D., Literarna veda in kritika, v: *Slovenska književnost III* (ur. Pogačnik, J. idr.). Ljubljana, str. 509–569.
- Dolinar, D., *Med književnostjo, narodom in zgodovino*, Celje in Ljubljana 2007.
- Kmecl, M., Pregled slovenske književnozgodovinske vede, v: *Slovenski jezik, literatura in kultura* (ur. Kmecl, M. idr.), Ljubljana 1974, str. 199–208.
- Koruza, J. in Zadavec, F., *Slovenska književnost 1945–1965. 2: Dramatika ter književna in kritika*, Ljubljana 1967.
- Kos, J., *Anton Ocvirk in problem literarnozgodovinske metode*, Razprave SAZU, II. razred, 12, 1989, Ljubljana 1989, str. 71–87.
- Kos, J., *Razvojni premiki v slovenski literarni vedi po 1945*, Razprave SAZU, II. razred, 14, 1991, Ljubljana 1991, str. 23–49.

- Paternu, B., Literarna zgodovina v sodobnem življenju, *Jezik in slovstvo* let. 6, št. 2, 1960, str. 38–47.
- Pogačnik, J., *Zgodovina slovenskega slovstva. 8: Eksistencializem in strukturalizem*, Maribor 1972.
- Slodnjak, A., Razvoj slovenske literarne kritike in slovstvene zgodovine, v: *Slovensko slovstvo* (ur. Slodnjak, A.), Ljubljana in Celovec 1968.
- Virk, T., *Duhovna zgodovina*, Ljubljana 1989.

Povzetek

V izhodišču odgovarja prispevek na vprašanje, v čem je specifičnost slovenske literarne vede, ki jo ločuje od drugih podobnih evropskih ved. Odgovor najde z ugotovitvijo, da ta veda razume in razlaga slovensko literaturo pa tudi druge književnosti iz perspektive, ki jo določa slovenska kulturna, socialna in moralna tradicija. Na tej podlagi se je razvijala od svojih začetkov v 19. stoletju in l. 1919 z ustanovitvijo prve slovenske univerze prešla na fakultetno raven. V zadnjih stotih letih je v sodelovanju matičnih oddelkov z drugimi jezikovno-literarnimi oddelki in z mednarodnimi znanstvenimi povezavami doživela velik razmah. Starejše in mlajše generacije so vanjo vnašale pomembne vsebinske in metodološke spremembe. Širila se je v dotlej neupoštevana tematska področja – v raziskovanje starejšega tujejezičnega slovstva na Slovenskem; polliterarnih in neliterarnih zvrsti kot pomembnega dela slovenske kulture; žanrske književnosti in njene množične recepcije; »ženske« literature, kot jo razumejo feministični pristopi; na novo razumljenega ljudskega slovstva kot slovstvene folklore; posebej še otroške in mladinske književnosti. Pomemben premik se je zgodil v raziskovanje sodobne in najnovejše literarne produkcije. Velike spremembe so se dogajale na metodološki ravni. Filološkim metodam in še zmeraj trdnemu pozitivizmu so se pridružile metode, ki izvirajo iz duhovne zgodovine, marksizma, psihoanalize, eksistencializma, vse do neopozitivizma in strukturalizma. S tem se v slovenski literarni vedi uveljavlja metodološki pluralizem, ki ji pomaga premagovati tradicionalno razpetost med znanstvenostjo in ideološkimi modeli.

Ključne besede: literarna zgodovina, teorija, interpretacija, pozitivizem, duhovna zgodovina, marksizem, eksistencializem, strukturalizem, znanost, ideologija